

כתב מרן החיד"א (בברכ"י שם ד"ה וראיתי לרש"י) דברי רש"י בסוטה כ"ח, ולעומתם הביא דברי רש"י בנדה נ"ב: ללמוד מהם שמותרת. ואין הכרעה ברורה בדעת רש"י. ומה גם שרש"י לא התכוין בפירושו על הש"ס לפסיקת הלכה, וכמו שכתב מרן הבית-יוסף (בטור או"ח סימן י" ד"ה ולענין הלכה) דרש"י מפרש הוא ולא פסקו.

ועכ"פ גם האוסרים מודים שאין זה איסור מעיקר הדין. וכבר האריך בזה הרב חתם-סופר בתשובותיו (אבן העזר סימן כ"ו), והסכים שאין איסור אנוסה אשת ישראל לבועלה אלא משום קנס בלבד, וכמו שכתבנו לעיל (מדברי הרמ"א בדין יבמה שזינתה) ולכן לא אסר אלא לכתחילה בלבד, וכבר כתבנו בשם הרב משנה-למלך לעיל שקנס זה לא נראה לו, ולענ"ד אין הנדון דומה לראיה הכל כמו שנתבאר לעיל.

ויש עוד מן האחרונים שנטו להחמיר בדין זה, אבל העיקר נראה כדעת המתירים שהבאנו לעיל. ולכן, אשה הנ"ל מותרת להנשא לבועלה כיון שלא נאסרה לבעלה, וכדין אנוסה אשת ישראל שמותרת לבעלה, וגם לבועלה מותרת.

לט

דין יחוד בבנים ובנות מאומצים במשפחה

שאלה:

יש לנו במשפחה אח מאומץ מגיל שלש. כעת הוא בגיל אחת-עשרה בערך. במשך כל השנים לא דברנו עמו בקשר לאמוץ ולכן הוא לא שאל עד היום שאלות וכו', הוא חי עמנו כאח לכל דבר. הבעיות מתחילות להתעורר עכשיו וכו', יש לנו אחות קטנה גם כן בגיל

אחת-עשרה, וכמובן הם משחקים ביחד. יתכן מצב בו הם ישחקו או ישוחחו והחדר יהיה סגור. האם שייך שם אסור יחוד שהרי הוא נחשב לאח גמור וכו'.

שאלתי השניה היא, שידוע שהבנים בעדתנו נושקים את ראש האם לאחר הקידוש. האם מותר לו לנשק ראש האם המרגישה לגביו יחס שוה בשוה לשאר הבנים. הבעיא היא קטנה כעת היות והוא עדיין ילד, אולם מה יהיה כאשר יגדל והבעיא תחמיר יותר.

תשובה:

בראשונה אעמידך על שני דברים שנראים לך פשוטים להיתר ואין כן הדבר. מה שנראה מדברייך שכאילו עכשיו שהילד הוא בן אחת-עשרה בלבד "הבעיא היא קטנה, אולם מה יהיה כאשר יגדל", ואלויבא דאמת הבעיא היא גדולה כבר עכשיו, שכן פסק הרמב"ם: תינוקת מבת שלש שנים ולמטה ותינוק בן תשע ולמטה מותר להתיחד עמהם שלא גזרו אלא על יחוד אשה הראויה לביאה ואיש הראוי לביאה (הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"י, ומרן בשו"ע אבן העזר סי' כ"ב ה"א). אם כן איפוא הבעיא היא גדולה כבר עכשיו.

וכן מה שפשוט לך שאין איסור יחוד באחותו, הוא דבר הצריך תלמוד, ונבארו בראשונה:

שנינו: מתיחד אדם עם אמו ועם בתו (קידושין פ:). ושם בגמרא אמר רב יהודה אמר רב אסי מתיחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו (פירש רש"י מתיחד עם אחותו לפרקים, אבל אינו דר עמה תמיד בבית). כי אמרוה קמיה דשמואל אמר אסור להתיחד עם כל עריות שבתורה. והקשו עליו מהמשנה, ותירצה הגמרא תנאי היא, כלומר מחלוקת התנאים אם מותר היחוד בקרובים אם לאו (שם פ"א:).

והרמב"ם פסק: אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה שדבר זה גורם לגלות ערוה חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו (שם ה"א) וכלשון זה פסק גם מרן בשו"ע (אבן העזר סי' כ"ב ס"א). ולכאורה נראה שפסק היתר יחוד עם בנים והורים, ולא כתב היתר יחוד עם אחותו, ולא פסק בזה לא בר' אסי ולא כשמואל, שרב אסי התיר יחוד גם באחותו ושמואל אסר גם בהורים ובנים. וכנראה שפסק כפשט המשנה שהתירה יחוד אב עם בתו ואם עם בנה ולא יותר (עיין בבית-שמואל שם סק"א).

אבל הרא"ש על הסוגיא שם פסק בהתוס' שפסקו הלכה כרב אסי שהיה גדול משמואל. ובקיצור פסקי הרא"ש שם פסק בפירוש: מתייחד אדם עם אחותו לפי שעה ודר אפילו בקבע עם אמו והמחמיר שלא להתייחד עם שום ערוה תבוא עליו הברכה (שם סעיף כ"ג).

והנה הטור (אבן העזר סי' כ"ב) פסק כדעת הרמב"ם והתיר היחוד עם בן ובת ולא הזכיר היתר יחוד עם אחותו. ואף לא הזכיר דעת אביו הרא"ש, והוא דבר תמוה מאד כשלעצמו, כיצד התעלם שלא כדרכו מדעת אביו הרא"ש ודעת בעלי התוס', ומה גם שהוא עצמו פסק כן ב"קיצור פסקי הרא"ש" וכמו שציטטנו לעיל.

וכתב הפרישה (שם) על דברי הטור וז"ל: והוא הדין שעם אחותו גם כן מותר, והכי מסקינן בסוף פרק עשרה יוחסין, אלא שרבינו נקט הני דתנן בהדיא שם במשנה להיתרא עכ"ל. לדבריו, דעת הטור להתיר יחוד באחותו כרב אסי, והיינו כדעת אביו הרא"ש, וכיון שלשונו היא לשון הרמב"ם, וכן מתוך שלא הזכיר שדעת הרמב"ם היא לאסור יחוד אחותו, נראה שהוא סובר שגם הרמב"ם מתיר כרב אסי, ולא הזכירו מאותו טעם עצמו ד"נקט הני דתנן בהדיא שם במשנה להיתרא". וא"כ מרן שפסק אף הוא כלשון הרמב"ם, גם הוא דעתו להתיר, וכנראה שכך הבין גם הרב "חלקת מחוקק" (שם בסק"א) שהביא על דברי מרן סברת הרא"ש ומה

שפסק בקיצור פסקי הרא"ש להתיר יחוד באחותו ולא הזכיר כאילו הרמב"ם חולק, ומשמע שכולם סוברים לכאורה להתיר יחוד באחותו.

וכך הבין כנראה גם הרב ערוך השולחן (שם סק"א) ופסק בפשיטות להתיר יחוד אח עם אחותו דרך עראי מבלי להזכיר שום מחלוקת ועיין שם בדבריו.

אלא שסברא זאת תמוהה, שאם אמנם דעת הרמב"ם ומרן והטור להתיר יחוד אחותו כרב אסי, איך לא יזכירו זאת במפורש, ומדוע יסתפקו ב"הני דנקט בהדיא במשנה" אחרי שהיא מחלוקת האמוראים, וכי אין דרכם להעתיק גם מה שנתבאר בגמרא אפילו בלא מחלוקת וכ"ש זו ששנויה במחלוקת. ואם אמנם דעתם להתיר יחוד אחותו היו צריכים לפסוק כן בפירוש כפי שעשה הרא"ש. אשר על כן נראה לענ"ד בהיפך, וכמו שהבין הרב בית-שמואל שהעתקנו סברתו לעיל, שהרמב"ם פסק כסתם מתניתין להתיר יחוד אם עם בנה ואב עם בתו בלבד, ולכן לא הזכיר היתר יחוד באחותו, וגם הטור שפסק כלשונו של הרמב"ם דעתו כן. ומה שלא הזכיר דעת הרא"ש אביו, הרי זה מפני שהרא"ש עצמו סיים וכתב "והמחמיר תבוא עליו הברכה", וכיון שדעתו להחמיר (אף שמעיקר הדין ודאי דעתו להתיר יחוד באחותו) נראה הי' לו טוב לפסוק כהרמב"ם ולאסור יחוד אחותו. וא"כ מרן שפסק כלשונו גם הוא דעתו לאסור יחוד אחותו, ועיין עוד בדברי הר"ן על הרי"ף סוף קידושין.

וכך היא גם דעת מרן החיד"א (בשו"ת יוסף אומץ סי' כ"ו) שדעת הטור והרמב"ם לאסור יחוד אחותו (ושם הוכיח שדעת הראב"ן ורבינו ירוחם מגדולי הראשונים גם כן לאסור). והאמת תורה דרכה שכך היא הבנת כונתם לאמתה של תורה, אחרי המחיר מהפוסקים שהבינו שכאילו דעתם היא להתיר. כל זה כתבנו להבנת דעת הרמב"ם ומרן, אבל לא נעלם מעינינו

שרבים מגדולי הפוסקים נטו להתיר יחוד באחותו על יסוד דברי הרא"ש שפסק הלכה כרב אסי, וכבר כתבו רבים מגדוה"פ להתיר יחוד עראי בשאר קרובים והדברים ארוכים ואכמ"ל. ובאחותו כתבו הטעם משום שמה יעשו אח ואחותו הסמוכים על שולחן אביהם ולא יכולים להמנע מיחוד לפעמים, וזו גזירה שאין צורך יכולים לעמוד בה. והסתמכו כמו"כ על דברי הירושלמי (סוף קידושין) ששם מבוארת דעת ר' יוחנן בשם רשב"י להתיר יחוד באחותו. ולקמן נכתוב טעם נוסף לשבח.

ונבאר עתה טעם איסור יחוד מעיקרו, וטעם אלו שהותרו ביחוד. והנה אף שעיקר איסור יחוד בעריות יש לו אסמכתא מן התורה אף שלא נכלל במנין המצוות (עיין בהמאירי קידושין שם, והוכיח כן מגמרא ע"ז ל"א: ודעת הרמב"ם שהוא מדברי קבלה) אעפ"כ אמרו בו טעם "מפני שהדבר מפתה ומביא לגילוי ערוה" (מאירי שם), או כלשון הרמב"ם, "שדבר זה גורם לגלות ערוה" (ה' איסו"ב פרק כ"ב ה"א).

ובראשית דברינו העתקנו לשון הגמרא, מתיחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו, ופירש רש"י מתיחד עם אחותו לפרקים אבל אינו דר תמיד ביחוד אצלה בבית. ודר עם אמו או עם בתו דלא תקיף יצריה עלייהו דאהנו ביה אנשי כנסת-הגדולה דלא מיגרי בקרובתא מכי כחלינהו ונקרינהו לעיניה, סנהדרין ס"ד: עכ"ל. האגדה זאת מובאת שם בגמרא באורר, ועיקר תמציתה שבימי ראשית הבית השני, עקרו חכמינו אנשי כנסת הגדולה את יצר הרע של עבודה-זרה, בכח תפלתם וצומם, והחלישו את כח יצר הרע של עריות בזה שסימו עיניו בכחול. ופירש רש"י שם: אהני הר תקנתא פורתא דלא איגרי בקריבתא דאמו ובאחותו עכ"ל. ברורה כונתו שכח יצר הרע של עריות נחלש לגבי אם ואחות. ולפי זה ברור שמה שפירש רש"י כאן (בקידושין פ"א:) טעם ההיתר מכח אותו מעשה של אנשי כנסת הגדולה, מכוון הוא לשניהם לאמו

ואחותו, לאחותו להיתר היחוד, ולאמו ובתו אפילו בדיור קבע, שאין יצר הרע שולט באלו (עיין הרש"ש על מסכת קידושין שפירש כן בכונת רש"י. אמנם הוסיף חידוש גדול גם לגבי יתר קרובות, אלא שאין זה מעניננו ואכמ"ל).

יצוין שכל הנ"ל הוא לסברת רב אסי שנתבארה סברתו לעיל ולדעת הפוסקים כן, אבל לפי פשט משנתנו שלא הותר אלא באמו ובתו בלבד, אם כן הועילו מעשיהם של רבותינו אנשי כנה"ג לאמו ובתו בלבד אבל לא לאחותו.

והנה כל זה לשיטת רש"י שאחרי שהחלישו אנשי כנסת הגדולה כח יצר הרע של עריות הותר יחוד באם ובת (ולמ"ד גם באחות), אבל באמת אין אנו צריכים לטעם זה של דברי אגדה כלל, וכבר אפשר שיחוד אם ובת (ואחות) לא נאסר מעולם, והטעם כפשוטו כמו שכתב המאירי (שם) "מתיחד אדם עם אמו ועם בתו שאין היצר תוקף באלו", או כדברי הלבוש "מפני שאין דרכה לבוא עמו לידי הרגל עבירה" (בסימן כ"ב), או כניסוחו של הרב ערוך-השולחן (שם) "דאין התאוה שולטת בהם כבשאר עריות", וכל הטעמים הללו עולים בקנה אחד, וסברא אחת להם, שכיון שמקטנותם גדלים הם עם ההורים, ואם מגדלת בנה מקטנות, ואב רגיל בבתו מקטנות, טבע הדברים מחייב שאין התאוה והיצר שולטים כלל באלה, ולכן הותר בהם אפילו חיבוק ונישוק של הורים לבניהם ובנותיהם כמבואר ברמב"ם (הלכות אסו"ב פכ"א ה"ז), וכך פסק מרן ג"כ בשולחנו (אבן העזר סי' כ"א ס"ז), וכל זה מהטעם הנ"ל, שכן בטוחים היו רבותינו שאב המנשק ומחבק בתו, או אם המחבקת ומנשקת בנה, אין בכך שום תאוה כלל ועיקר, וכולה היא אהבה טהורה וזכה ללא כל רגשות גופניים.

ולפי טעם זה, אם כן הוא הדין גם באח ואחות שכיון שמילדותם הורגלו יחדיו אין התאוה והיצר שולטים בהם. מעתה זכינו לטעם

נוסף לשבח להיתר יחוד אח ואחות לפרקים דרך עראי, לסברת הפוסקים המתירים.

וכבר היו מקרים שילד וילדה שכנים שגדלו כחברים וידידים עד גיל מבוגר, וידידותם הרחיבה והעמיקה, וכאשר רצו לשדכם סירבו, משום שלא יכלה להתפתח בקרבם בשום פנים רגשות אהבה דוקא בגין ידידותם העמוקה לפני כן.

ועתה נבוא לנדרון דידן.

והנה לפי הטעם הפשוט שאין התאוה והיצר שולטים באותם שגדלו יחד מקטנותם, אם כן יש לנו בסיס גדול להתיר יחוד אב עם בת מאומצת, ויחוד אם עם בן מאומץ, ואף להתיר להם חיבוק ונישוק וכל מה שהותר בבנים ממש (כמו שנתבאר בדברי מרן בשולחן ערוך אה"ע סי' כ"א ובנו"כ שם), שכיון שהורים אלה גידלו ילדים אלה מקטנותם והורגלו אליהם ביותר, אין שום יצר הרע שולט בהם ונהפכו כבנים ממש, ואף כאשר יודע לבן המאומץ או לבת המאומצת שאין אלה הוריהם-מולידיהם, לא פקע ההיתר והרי הם כבנים ממש לכל דבר.

אך שונה הדבר לגבי אח ואחות, שכן מעיקר הטעם הנ"ל ודאי שגם אח ואחות אשר מילדותם הורגלו יחד אין יצר הרע שולט בהם בדומה לבן ובת מאומצים, ואעפ"י כמצאנו שיש הבדל בין אמו ובתו שמותר לדור עמהם דירת קבע, לבין אחותו שאף לדעת המתירים לא הותר אלא יחוד לפרקים דרך עראי ולא דירת קבע. ומשמע שיש הבדל בין רגשות אח ואחות, לבין אב ואם, לפי גודל הקרבה, ולפי גודל ההרגל מקטנות.

ולכן דיינו אם נתיר לבן מאומץ זה להתיחד עם "אחותו", כל זמן שהם חושבים את עצמם כאחים בני אותם הורים, אך כאשר יודע לילד זה שהוא מאומץ, או שהבת תדע שאין זה אחיה, וכל-שכן

כאשר שניהם ידעו זאת, מאותה שעה יש להזהירם על היחוד. ולכן, אם יש במשפחה בנות היודעות זאת, חייבות הן ליזהר כבר מעתה ביחוד עם ילד זה, וכיון שהוא אינו יודע עדיין, צריכות הן להשתדל לעשות זאת בזהירות רבה שלא ירגיש הילד בכך, אך לאחר שידע, הרי הדבר פשוט ביותר ותסבירו לו דין היחוד.

למותר לציין שכל הנ"ל הוא גם במקרה של בת מאומצת במשפחה. ולא נכנסתי להיתר זה, אלא מתוך מדת הרחמים על אותם ילדים שלא זכו לבית הורים מסיבות שונות, ומוצאים הם תחליף לבית הורים חם בדמות הורים מאמצים, שכל כונתם לשם שמים, כפי שעשו הוריק, או כלפי אותם זוגות שלא זכו להבנות, ונאלצים הם לאמץ להם ילדים אלה. ויש ביסודות ההיתר הנ"ל על מה שיסמוכו, ופוק חזי מאי עמא דבר, שהכל נהגו באימוץ באין מוחה, והנלע"ד כתבתי.